

ՏԱՆՈՒԻ ԻՅԷ

Ազարեան էֆենտի Բուզիկ, Տէլան-
առ էֆենտի Երզնիկ, ուսուցիչ Կարապետ
Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք էնէպիտէ

Ազարեան էֆենտի, Նեղաբեկինսէ
Մարտիկինսէ Թահրիբեք էնէպիտէ
Ազարեան էֆենտի, Նեղաբեկինսէ
Մարտիկինսէ Թահրիբեք էնէպիտէ

—Պահրիբեք էնէպիտէ Կարապետ
Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք էնէպիտէ
Ազարեան էֆենտի, Նեղաբեկինսէ
Մարտիկինսէ Թահրիբեք էնէպիտէ

—Իզմիրեան Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Կարապետ Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք
էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Թահրիբեք էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ

—Վազարեան Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Կարապետ Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք
էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Թահրիբեք էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ

ՍՅՆ ՀԱՎԱՏԻՍԷՐ

ԱՎՍԹՐԱ-ՄԱՅԱՐ

Վիեննա 7 օգոստոս

Պորտ գաբանաբար, քեղաբար
զիտատէ գազի իտի :

Վիեննա 8 օգոստոս

Տիւն Եւրոպայի Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան

Տիւն Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան

Պորտագաբանաբար, քեղաբար
զիտատէ գազի իտի :

Կարապետ Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք
էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Թահրիբեք էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ

ԻՆԿԻԼԻԲԻՐԱ

Լոնտոն, 8 օգոստոս

Պու կիւն, պանգատան, 165 000
լիր չափ :

Վիւննա պազը թէպէտտիւթ
վազը օլաու :

8 օգոստոս

Վիւննա Թիւրքի թէպէտտիւթ
Թիւրքի թէպէտտիւթ Թիւրքի թէպէտտիւթ
Թիւրքի թէպէտտիւթ Թիւրքի թէպէտտիւթ
Թիւրքի թէպէտտիւթ Թիւրքի թէպէտտիւթ

Յուլիս Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան
Երկրաբան Երկրաբան Երկրաբան

ԻՍՏԱՆԻՍ

Մատրիտ, 7 օգոստոս

Վազարեան Կարապետ Նեղաբեկինսէ
Կարապետ Նեղաբեկինսէ Թահրիբեք
էնէպիտէ Կարապետ Նեղաբեկինսէ

ԲՈՒՍԻԱ

Սէն Բեթթորպուրկ 7 օգոստոս

Բըրէնս Մէնչիգոֆ, մտեթիւթ
պիր չափ քէտտն պուլունտուրու հալտէ :

Հահ հազրէթլէրինի գաբարմագ
իւզրէ Բօթիեք կիտեճէք տիր, շահը
միւշարիէյ հազրէթլէրինի Թիֆլիզ
Թարի-գի իւն մէճալիքինէ ավտէթ
իտեճէք տիր :

ԱՄՍՆԵԱ

Տըրէգոտ 7 օգոստոս

Վէլիի ահա, հիւքիւմէթ նախիլիլի-
նէ նապ օլունտու, պու շէյ էյլէ կէս-
թէրիւ քի գըրալ, իւմիտիք պիր հալ-
տէ տիր :

Պէրլին 8 օգոստոս

Պէրլին պանգաւր, բագոնթօսունու,
Երկրաբան 1/2 օ ինտիրտի :

Բոզան 8 օգոստոս

Սէրբիսգոպու, հիւքիւմէթ մահքէ-
մէսինտէ մուհաքէմէ օլմաեք գապուլ
իթմէմէքտ տիր :

ՅՐԱՍՍԱ

Բարիս 8 օգոստոս

Պուրպօն վէ Օրլէան, իտանտաք, պիր
պիրլէրի իւն պիրլէրիլէրինսէ զիւնէթի-
նի իճրա իլէմէքտ տիրլէր :

Թագմիւթը հարպիեքինսէ սօն միլ-
եարըն իւլիւնսիւ չէրեքի, իտանտաք
Թարաֆընտան թէպէտտիւթ օլունտու :

8 օգոստոս

Իտիֆօր, իէնի-Գալտեմեքտ նաքլ
օլունտագ իւզրէ, վաբօրա պինտիրիլտի :

ԹԻԻՃՃԱՐԻԹԻ

Լիվորու 7 օգոստոս

Միտիւնկ Նիւ օրլէանս բամուզու,
Բէնս 9 18
Տօլարա էյի ճիւն 8
Պու կիւնքի սաթը 12,000 պալ-
Բիւսա գազի

Լոնտոն 7 օգոստոս

Աֆիօն 24 00
Թիֆթիգ 34 38
Չաթ իրէյի 24
Ճէհրի 8, 5 7

ՍԱՐԱՖԻԹԻ

Լոնտոն 8 օգոստոս

Ինկիլիզ ֆօնտուու 92 3/4
Էսհաւը Սուլմաի աչըտը 81 18 3/8
» » դարանտը 81 1/4
1889 իսթիգրապը 62 3/4 7/8
2871 իսթիգրապը 67 3/4 68
Բարիս, 8 օգոստոս
Էսհաւը ուսուլի 82 47 1/2
1889 իսթիգրապը 822 5/0
Ֆրանսիզ ֆօնտուու 8/0 գաբանտը 87 3/8
Իթալիա ֆօնտուու » 61 40

ՊԱՆՔԱՐԻՍԷ

Էսհ. Ում. Յուլիս 27 սիւնամ գաբ. 87-18
» » » 28 սապալ աչըտը 87-14
» » » Էն Երքէք 87-18
» » » Էն աչըտը 87-15
» » » սաթ 8 1/2 87-14
Իսթիգրապը 1885 381-1/2
» 1886 380-
» 1889 321-
» 1872 Ս. 91 1/4 Բ. Գ. 85 50
Քրէտի ժէնէրալ 15-74
Սուրիթէ ժէնէրալ ապիտուարը 11 18
Սուրիթէ Օթօման 6-05
Սուրիթէ պանգաւր ապիտուարը 8-
Պանդալը Պանդալալ 49 0
» Պանթաճի 8
» Վէրիսի 8
» Սուրիթէ Օսթրօ Թիւրք 485
Շըմէնտըֆէր սէհիմէրի էսկի 182 5/8
» էէնի 68 1/2
Թրամիլայ հիստիլերի 1825
Քրէտի շէնէնի 27
Լօրիսի մասնէր ապիտուարը 92 ֆրանք
Գուբօն սոնթօսու 38 բարա
Ագէ ֆայիլի -11 1/2
Րէթօր 9
Շէվալիսիլ 2-

ԱԳՃԷԼԷՐԻՆ ԲԻՍՏԱՐՈՐ 28 ՅՈՒԼԻՍ

Ինկիլիզ լիւրաւը 109-52
Ֆրանսիզ պիթուու 87-17
Բօլ 89-10
Գըրմիլի պիթուու 51-21
Պէրազ մէհիսիլ ֆարգը 101-82

Միթայիթ ֆարգը 104-20
Պազը 20-25
Պէշիկ 104-05

ՍԶԿԱՍԻՆ

Ենի Պիր ՊՈՐԱ

Նապը քի տիւնքի նիւսիւմիգտէ
պիտիրմիլ իտիք, բաթրիգ հազրէթ-
լէրիլէ ֆաղաքական ժողով պէյնի-
տէ, Բէնճէմպի հիւնիւ իսայիճէ գըլ
ու գալբէյա օլունտուտան, միւշա-
րիլէյ հազրէթլէրի իսթիֆա իթմէկէ
գաբըրը, վէ Ուսուլի մէճիւսա տու-
րու իթէն էվլէլա ֆաղաքական ժո-
ղով վէ Պապը ալիեք իսթիֆա կէս-
տէրմէքիլիկին նիգամա մուղալի օլուն-
տու քէնտուլէ տէրիւթը իթտիրիլ-
տիլիտէն, զանն իտէրիլ քի, էօնիւ-
միւղաքէքի սալը կիւնիւ ֆաղաքական
ժողով թէճէմիւս իտէրէք միւքեալի-
մէյէ կիրիլտիքտէն սօնրա, մտաեքիլի
Ուսուլի մէճիւսէ չաբըրմաւընա գա-
րաք վիրիլիլ տիր :

Ֆաղաքական ժողով բաթրիգ հազ-
րէթլէրինտէն թէչէքի իթտիքտէն,
վէ մուհաքէմէլէրինէ պաբըրըգտան
սօնրա, վէ եթսօս իւ մուհաքէմէյէ
գալմագաբըրը, բաթրիգ հազրէթլէրի
քէնտի իսթիֆաքըն թագտիլ իթտիք-
տէ, գապուլ օլունտու վէ եթսօս օ-
լունտուտաւաղը, վագառ նամալիւմ
տիր : չիւնքի թագաթիլիլ էքի պիր
պիրիլէ միւղալիլ թագաթ պուլունտու-
ղու, վէ իսայիճէ սալի կիւնիլէքիլէր
զուհուր իտէճէկի շէյլէ տուրսուն,
պաչգա վէ պաչըրէք պիր կիւնիլէք վա-
րը, մէքիլի կիւնիլէք, մէքիլի իս-
թիֆանըն գապուլ օլունտուտաւընա,
զիտատէ սէպէպիլիլ վիրէճէք տիր :

Պիր Բաթրիկին իսթիֆաքը արնմա-
սընա գաբար վիրմէք վագառ կիւն
տիր, լաքին Երզնիկ պաչգա պիրիլի
ինթիսալիլմէք տահա զիտատէ կիւն
տիր, վէ իլիթ սէյլէթիլիլիլ կիւն-
լիլքտէ պու տուր :

Իրիմեան հազրէթլէրի ալէյիլիտէ,
էյլէ թէչէքիլէր իլիթմէքտիլ քի,
վագաթտէ, մէքիլիլ թէչէքիլէրտէ հիլ
միւղալիլ օլմաեքը հալտէ, ֆաղ-
ժողովուն լտեքըլա իլ կէօրէմէյէճէ-
կի, վէ մէսուլիլիլ թագմա գալա-
ճաղը, վէ պուլունտանտա գաթիլիլաք,
րէյիլիլէ հիւնի իսթիֆաք վէ թէյլէ-
ճիւ հիլըրէ պուլունտուտան պիր մէճ-
լիտաէ շէվէ ու զայրէթ գալմաեքտ-
ղը տէրքտար, վէ հէմիլէ գըլ ու գալ
վէ պիւրուտէթ էքսիթ օլմաեքաղը ա-
չիքեար տիր :

Իրիմեան հազրէթլէրինսէ, չիմաիքի
Բագ. ժողով իլէ իսթիֆաք իտէմէմ-
սինտէ հագըլ սէպէպիլիլ վաբ մըքը
կէրիլ պիլմէյիլ վէ թարաֆէյիլ տիր-
նէմէքսիլիլ մուհաքէմէ իթմէք, վէ
պիր թարաֆա հագը վիրմէքտէ վա-
գառ հագըքմիլիլէթ վէ տալիլէթ ահ-
քեամընտան տէյիլ տիր, լաքին, հէլէ-
չու սահիլ տիր քի, ֆաղաքական ժո-
ղով իլիլիտէ միլիլէթ իսայր ու մէնֆա-
թընա չալըրը, վէ սահիլ սէպէթ
վէ մէթանէթ զաթրաքտ էքսիթ տէ-
յիլ տիր, տիլէք տիր քի միւղալիլէյ
հազրէթլէրի թէտպիրտէ գուսուր իլ-
լէմէքտէ տիր, վէ եթսօս պիլիլէ նա-
մալիւմ օլան պիր էքքեարա իսթմէթ
իթմէքտէ տիր, պուլունտան հէր գան-
չիլի սահիլ օլա : Երիլէ մէսուլիլէթ
քէնտի իւզէրինտէ գալմաեքընտան, եթ
սալ պէ իսայր վէ եթսօս պիր վագաթ
իլէ հիւնի իսթիֆաքա չալըրմագըլը
վէ եթսօս հագըլ սէպէպիլիլ վաբ ի-
սէ, Ուսուլի մէճիւսէ պէտան իտէրէք

քէնտուլի սալիլէ չաբարմագըլը հիւ-
մէթ իլլէմէլի տիր :

Բաթրիգ հազրէթլէրի իլէ մէքիլիլ
ժողով պէյնիլիտէ տէրքտար օլան պու
պիւրուտէթ պիր նէյլի եարա տիլէք
տիր, պուլունտու էմիլ թէտալիլիլէ միւ-
ստրաթ օլունտաեքընտա գաթիլիլ
նաեթ թահիլ օլունտաեքընտա չիւր-
հէ եօգ տուր :

Պիլ բաթրիգ տէյիլիլէպինէ թա-
րաֆիլիլ տէյիլիլ, լաքին պու ճիւլէ
տալիլ, իրիմեան հազրէթլէրի ալէյ-
հիլտէ զուհուրա կէլմէքտէ օլան, վէ
մէմուլիլիլիլիլէ թիլիլէ տիր պուլունտան թէ-
չէքիլիլտէ սահիլ օլունտու թագ-
տիրտէ, ինապը իճրաքտէ պագըլմա-
սընը արգու իտէնիլէրտէնիլ :

Սու պուլունտաեքընտա տուրուլմալ
տէրլէր, ինչալմալ պու գըլ ու գալիլ-
լիլիլ տէֆիլիլէ, Ենիտէն հիւնի իսթի-
գառա պաչլանըլը, էվլէլալէն զիտա-
տէ մուհապէթ հապը օլուր վէ միլ-
լէթ տէ պիլիլէք պիր զալիլէտէն գուր-
թուլմուշ օլուր :

ԱՍԻԱ

Ասիա նամ զագէթանըն, պիր վա-
գըթտան պէրու Մանգուլիէ գըթաթն.
տա օլունտու հալտէ, հէր կիւն չ-
գաբըրմագտա, վէ Երիլիլիլէր բարաեթ
սաթըլմագտա, վէ իլիլ իստանտան տա-
լիլ հալմաթիլիլ տէրճ իլլէմէքտէ իտի-
Պու պիլիլէք պիր զայրէթ վէ ֆիտա-
քեարլըք իտի, պաղըլաք էհալիլ թար-
ֆընտան թէչիլիլաթ մէմուլ իթմէքտէ
իտիլէր, հալ պու քի մա թէճէսիլիլիլ
աղիլ, պու կիւնքի նիւսիլիլիլտէ, մէք-
քիլիլ թէչիլիլաթ կէօրիլէմէպիլիլտէն
պուլունտան պէյլէ հագըթաքա իւլէր տէ-
ֆա չաբարլէրմագըլ, վէ նիւսիլիլ օ-
թուլաք բարաեթա սաթըլմագըլ լիւնը
օգուլունտա տուր :

Հագըթաթէն պու իսուսուտա է-
սէֆ օլունտա ճօյիլ տիր, զիրա, աչի-
քեար անչալըլմագտա արը քի, հէ-
նուլ միլիլիլիլիլիլ, տա պիր էնաֆ
հալիլտէ պիլիլ, պիր գաչ զագէթա կէ-
չիլիլիլիլիլէք գաթաք օգուլունտա եօգ
տուր :

Միլլէթիլիլիլիլ, իսայր վագըթ տա-
հագըթը հալտէ գաթաեքընտա շէյ-
լէ տուրսուն, պէլիլտէ տահա զիտա-
տէ ֆագըրըլաք տիւլէճէլիլիլ, պու
սուսուտա պիլիլէք պիր ալէմէթ սա-
եքսա սէգա արը, չիւնքի, թէրպիլիլիլ
միլլէթլէրտէ, օգուլմագ եաղմագ չիւ-
պէսիլտէն հապը օլան տալ ու իթա
վէ թիլիլիլ, տէրքեար օլան զէն,
կիւնիլիլիլիլ, հէման վէ էն աղը տէքիլ
բայտա պիր բաեքըն սէպէպ օլմագա
տուր :

Պու մատտէյիլ իսպաթ իթմէք, ալ-
ըրէք պիր պէնտէ միւհաքա պուլուն-
տուլունտան, պու կիւնիլէք պու գա-
թար իլէ իթիլիլ իտէրէք, սայր
պիր տէֆա իսասթիլէն պահս իթմէք
լիլիլ վագա իտէրիլ :

Իսթաքիլիլ,
Որչալիլ որ դուք ծանուցած էք սա-
կէ Եւրոպ իլիլ ուրիլ լրագրալ մէլ հը-
րատարակեալ գուրթեանց պատասխա-
նը Ձեր լրագրոյն մէլ չէք ընդունիր :
Նամանաւանդ որչալիլ որ յայտարարած
էիք եթէ Պ. Հ. իֆէկէճեանի պէս մէ-
կուն պատասխանելոյ չէք զիջանիր :
այսու հանդերձ մեր հետեւեալ յօդ-
ուածը հրատարակենիլ կը ինքընք
ի նկատի աւելըլ մեր այս աւարկու-
թիւնները եթէ, Ա. մեր նամակը ոչ ե-
թէ անձնականի կը վերաբերի, ալ աղ-
գին ընդհանուր թեանը կը պատկանի

գլխաւորաբար, վասնզի զի Կ. Կաթուղիկոսի կրօն նախատանայ 'ի քառութիւն կը խօսի, և գրականութեան կը վերաբերի, վասն զի, Պ. Հ. Իփեկեան. նի սխալները կը նշանակէ : Բ. Գիտնականութիւնը կը նշանակէ : Բ. Գիտնականութիւնը կը նշանակէ : Բ. Գիտնականութիւնը կը նշանակէ :

Մեծ. խմբագիր. Քանի մի դիտողութիւն ունիմք Պ. Հ. Իբէքեանի նամակին վերայ, զոր շարունակաբար հրատարակեցիք Ձեր վերջին երեք թուոց մէջ : Ձինքն անձամբ ճանչնոյ բարեբաղդութիւնը չեմք ունեցած, այլ միայն բազմաթիւ իւր հրատարակական գրութիւնքն ընթերցելով, յանուանէ ճանչած եմք. նորին յարգութիւնը ծանօթ է ազգին, և թերևս անձամբ ալ մեր հանդերձեայ ծանօթն է, այս յոյսը մեզ համարձակութիւն ընծայելով՝ խօսքերնիս իրեն կը դարձնեմք :

Պ. Իբէքեան : Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն խորհրդարանին մէջ պատմուած եղելութեան մի իբրև գլխաւոր դերակատարն ամբաստանուելով, և այն եղելութիւնը քաղաքավարութեան ամէն օրինաց դէմ լինելէ զատ, ազգին պատիւն ոտնհար ընելոյ ստատակ յանդգնութեան հասած լինելոյն, հարկ էր որ ձեր անուան փոյլը չը նսեմացնելոյ համար անհայտ ճիշտութիւնք, ազգին պատիւը պաշտպանելոյ համար ձեր պատիւը պաշտպանելիք : — Բացորոշ խօսիմք :

Ձեզ ամբաստանեցին եթէ պաշտօնական յարկի մի մէջ, պաշտօնաւոր անձանց առջև, և ինտրկայութեան Ս. Պատրիարք Հօր՝ Վեհ. Կաթուղիկոսն անպատուեր էք հայհոյակց լեզուաւ : Այս ամբաստանութիւնը հրատարակաւ ըրաւ հայ մի, որ միանգամայն ձեր այն անվայել վարմունքը քննադատեց մեզմար և քաղաքավարութեան ամէն օրինաց համաձայն :

Դուք ինչ ըրիք : Դուք յոխորտաբար և քողափարութեան ամէն օրինաց հակառակ պատասխանեցիք Մանգուկէի մէջ, լիբր. վատ, ժպիրհ, անտօթ, ևն, ըսելով այն աղբաւէր անձին :

Թեոյ, Գեր. Մամբրէ եպիսկոպոս ելաւ ձեր դէմը. սա ևս ձեր այն անքաղաքավար վարմանց ստուգութեանը վկայեց (1), և ըստ բաւականին յանդիմանեց զձեզ վայելուչ կերպիւ :

Դուք ինչ ըրիք : Գործեալ դուք քաղաքավարութեան ամէն օրինաց ընդդէմ՝ հայհոյանք, նախատինք, արհամարհանք չըմնաց որ եպիսկոպոսին գլխոյն չթափէիք. Վեհ. Կաթուղիկոսն անպատուելոյ անբաստանութեանն ինքզինքնիք արդարացնելոյ համար հրատարակաւ իձաք և հայհոյեցիք վկայեց դէմ խառնիճաղանձ երկարաբանութեամբ ճշմարտութեան ձայնը խեղդել փորձեցիք. ձեր ճակտին վերայ դըրձեալ կեղծ սրբել ուղեցիք այլոց արեամբը : Բայց ամենայն ինչ անյօժող ելք մ'ունենցան, Պ. Համբարձում, հասարակաց տանանը դատապարտեց զձեզ, աւելի անոր համար որ դուք հայհոյական լեզուաւ նորա սրբութիւնը պղծելով պղծեցիք :

(1) Ի բերանդ երկուց վկայից ամենայն ինչ հաստատին :

Կերևի թէ դուք տաք գլուխ մէկն էք, և ճշմարիտ է թէ տաք գլուխ մարդիկ կըբոտ կը լինին. այլ սակայն սա ևս ճշմարիտ է որ իւր պատիւը կրիցդ զոչ ընելոյ չարակամ յաւակնութեանը չը ներեր ազգք :

Վասն որոյ, Պ. Իփեկեան, Ձեր այն անքաղաքավար և ազգին պատիւն տրտատուող վարմունքը խստիւ պիտի քննադատեմք : Խստիւ պիտի ձաղկեմք և զձեզ ձեր հայհոյիչ լեզուին համար, որպէս զի հասարակութիւնը քաջ ճանչէ ձեր արժէքը, և որպէս զի երբ ուրիշ անգամ հրատարակ ելնէք, հայհոյելէ և նախատել զդուչնայք :

Պարոն, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գլխաւոր (1) Վեհ. Կաթուղիկոսը կը նախատէք Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ Ս. Պատրիարքին ներկայութեանը. Գեր. Մամբրէ եպիսկոպոս իւր հոգևոր տիրոջ անարժանաբար կրած նախատինքը քաղցր համար զձեզ կը յանդիմանէ. դուք կը հայհոյէք ձեր յանդիմանին դէմ, և կ'ըսէք. « Եւր եպիսկոպոս, ստախոս էք, զրպարտիչ էք, չարանեմք էք, խուճկայոյց էք, կեղծաւոր և խաբար էք, օկորածիտ էք, ծանծաղածիտ էք. . . ձեզ և ձեզ պիտի ներուն (ձեզ նամենք) միակ ապահով տեղը եկեղեցւոյ բնին է, հն. ամեն տեսակ անհեթեթ բան կրնաք բսել համարձակ, ամեն ստախոսութիւն, չարաստութիւն և զրպարտութիւն կրնաք ընել աներկիւղ. . . վասն զի ամբարձութեան, անիրաւութեան և խաղախութեան չափն օնցուցիք (որովհետև, տէր եպիսկոպոս, ձեր հոգևոր Տիրոջ և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գլխոյն կրած նախատինքը քաղցր համար Պ. Հ. Իփեկեանը յանդիմանեցիք) : ճիշտիթ էք, հաւատարմիչ էք, փառիսցի էք, ևն. ևն :

Դուք, եղբայր Համբարձում, դուք որ ամեն բանի իւր բուն անունը տալ կը սիրէք, հիմա ձեզ արժանի անուն մի գտնելը ձեզ կը թողումք : Գիտէք, պարոն, ինչ ապաւորութիւն ըրաւ ձեր այս հայհոյակց լեզուն հասարակութեան վերայ :

Կը հուստայք, մեք՝ որ ամէն բան պաշտարեամբ ընթեռնոյ և խելոյ սովորութիւն ունիմք, մեք՝ ձեր ոչ բարեկամք և ոչ թշնամին, և ներկայ ինքորոյն պարագայից մէջ 'ի սկզբան ձեր ոչ կուտակիցը և ոչ հակառակորդը, մեք՝ իբրև լոկ ընթերցող ոք՝ անհնաւրին զայրոյթ զգացինք ձեր գրութեանը դէմ, մինչ իսկ ըսինք ինքնին. « Բըրիստոսի մինչև յեթօթանասնելի եօթն » անգամին ալ անսալով դարձեալ չեմք ներեր ես այս մարդուն. Եթէ Պիղատոսի Պանտաղոյն ժամանակ լիներ, և այս մարդը իբրև հայհոյիչ լաւելոյ համար ժողովրդեան կամքը հարցնէին, « Ի ի՞նչ հան զըսան ամենէն առաջ ես կը պոռայի. Եթէ Արիստոքոսի ատեանին դատաւորներէն եղած լինէի, այս մարդը 'ի մահ մատնելոյ համար գլխուս մազին չափ քուէ կը հաւաքէի և Մահուան Սախորին մէջ կը ձգէի » :

Վասն զի Ձեր յօդուածին իւրաքանչիւր տառերն իսկ սուր պղծեցող պէս ընթերցողաց սիրտը կը մխուրն, անագորոյն :

(1) Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գլխաւոր Քրիստոս է, կ'ըսէք. այո, շատ աղկղիտաբար, բայց սա ևս գիտնալ հարկ էր որ կաթուղիկոսներն ալ Քրիստոսի փոխանորդ ընդունած են եկեղեցիէն :

Այլ դուք առաւել ևս յուսով ընթանալով կը հարտանայք, կը բարձրանայք և անօրինակ անձնագոյութեամբ այսպէս կը մեծարանէք :

« Բանի մը խօսքով հասկացուցի ձեզ կոնստանտնոպոլիս ինչ ըլլալը : Երեսուցորեցի միանգամայն թէ վարչական ձեւերու, իրաւաբանական խնդիրներու և պատմական երևոյթներու (այս վերջինը միայն դուք հասկցած էք) վրայ հասուն դատողութիւն ընելու համար ձեր գիտցածէն շատ աւելի բան գիտնալու է, և թէ միայն ձեր եկեղեցական վերաբրկութիւն ու եպիսկոպոսական աստիճանին վրայ վստահելով՝ ձեր չը գիտցած բաներուն վրայ յաւելուն դատողութիւն չընէք և պարզամտներու միտքը չիփոխելու պատճառ չըլլաք. բայց դուք դարձեալ ձեր խօսքը շարունակեցիք և մէջ բերիք Ռուսիոյ մէջ գտնուած ազգայնոց նիւթական բարեկեցութիւնը : Պատասխանեցի թէ այդ բաները ես ձեռն չատ լաւ գիտեմ. . . »

Կանգ առէք, պարոն, կանգ առէք. Առ ինչ արդեօք այդչափ կը պարծենաք, ո՞վ մահկանացուդ : Քու գրգռելիք ծակերէն ամբաստանութիւնը կը նկատեմ, ըսաւ, Սոկրատ Անիւրաթիսնէս անուն աշակերտին, որ արաքսանաբար խստապարտաւորութեամբ կ'ամբարհաւաճէր :

Եւ մեք ձեր սրտին մէջ անտարծութիւնը բունած կը տեսնեմք. « քանզի 'ի յաւելուածոյ սրտի խօսք բերան » կը տեսնեմք որ դուք ձեր « ամենայնի գիտակցութեամբ » յոյժ գերի վերոյ կը բարձրացնէք զձեզ, վերգիլի հաւելն նման « թեւոյց քաղաքը » ճախրելով. « Եւ կեղծ են փետուրներդ, հաւաքօքաճեմ, և «ուրակներ » հարկ չկայ վերջի թերթերուդ պէս : ցիր ու ցան թափթըփելոյ համար :

Այո, ամենիմաստդ, բովանդակ յօդուածդ ծայր ի ծայր լի է իմաստակութեամբ :

Տառերու, կէտերու, ստորակէտներու անտիական քննաբանութեանց կը զիջանիք. Գեր, Մամբրէի գրոց լեզուն կը քննադատէք (1) և ինչ ձայնդ. . . : Ինչո՞ւ բնաւ ի յուշ չէք ածած քաղաքական վրիպակներն որ յաճախ տեղի կուտենան լրագրաց մէջ :

Այո, քաղաքական վրիպակ կըսեն բան մի կայ, որ թերևս նորուս համակայ խօսելոյ նիւթ հայթայթելով՝ քննադատելոյ սին տեսնուծ հրատարակէ զիրենք և հապճեպ շտապաւ հրատարակ ածէ :

Այլ դուք, գիտակց ընաւից, ինչպէս ինկատի չառիք այս բանը, և ձեր իբրև սուրբ պաշտած ճշմարտութիւն ալ ձեր միտքը չը բերու զայն որ երբ գիշերը ատընկեան հետ խառնելով հարիւրաւոր տող գորչաբորբ բառակոյտ մի դիզեր էք Մատեաց ստորոտը և անցորդաց զրուանք կը պատճառէք : Դուք՝ որ մեծաբարտուն կը լորիստայք եթէ իրագէտ էք ամենայնի, դուք նոյն իսկ ձեր տգիտութիւնը չէք գիտեր : Իւ ահաւասիկ :

Գեր. Մամբրէի նամակին մէջ գրեալ ձեռք հայոյ ումեմն բառերուն չը հաւենելով՝ ձեր յօդուածին մէջ զայն կ'օրինակէք և քովը վրակազծի մէջ ընդ հայ ոմն » բառերը կը ցոյցընէք :

(1) Անքնադատելի է բսել չեմք ուրիւր Գեր, Մամբրէի դրարարը, բայց ձախող քննաբանից խաղալի լինելը չափ ալ անյարձէ :

Իբր եթէ սխալ եղած լինի եպիսկոպոսին շարադրածը և ձերը՝ ճիշդ. « Եւ դուք չարաչար կը սխալիք, ոչ միայն այնու զի ձեր ըսածը ճիշդ չէ, այլ անոր համար որ նորա գրածը ճիշդ է : Հայերէն լեզուի քերականութեան ամենապարզ կոնստանտնոպոլիս և այն եթէ քննադատութիւնն եզակի արական խընդրով և յօգնակի աննախդիր հայրական խնդրով ևն կը նշանակէ, ինչպէս Եմուտընդմա յուստհաստատութեան. Որ էին ընդ նմա յօշխարհէն Հայոց. Եւ որք ընդ նմայն էին. Սիրով և խոնարհութեամբ խօսէր ընդ նոսա. Ընդ որս և մեզ այց արասցես ևն :

Կըսէք. « Գրոց լեզուին մէջ « յօդուած » բառը « գրութիւն » բառին նշանակութեամբ չը գործածուիր » : Վաւ չէք գիտեր, կը գործածուի բայց միայն չը գործածուիր, այլ ամական կամ յատկացուցիչ բառով, որ բան պատճառ ևն. նշանակէ, ինչպէս. Չաւկաւամասնեայ բանիցս յօդուած. Ոչ յօդուածովք բանից ստելի. Ձինչ առայտսիկ կ'որասցես գտանել բարբառաց յօդուածս :

Կըսէք. « Ի բարձրութիւն բարձր » կ'ըսուի, բայց բարձր գործի բարձրութիւնն ոչ « Ուրեմն սխալ է կողմէի այս խօսքը. Ձի թէ մարդոյ փրկեալ էր զձեզ 'ի ծառայութեան, և դուք անձամբ զանձինս այրում 'ի ծառայութիւն արկանէիք, 'ի մեծ բարկութիւն բրդէիք զուստի տէրն ձեր :

Գեր. Մամբրէի « թէ որ իցին տրեօք բանք մեր, որպէս զի խօսեսցուք զիցանէ » խօսքին մէջ « զիցանէ » ինչ հաւենելով « զիցանէ » ցոյց կուտաք ձեր նամ. կին մէջ սխալ համարելով առաջինը :

Խեղճ, չէք գիտեր թէ էական կամ գոյական դերանուններն անձերու և իրերու տեղ միանգամայն կը դրուին յաճախ, ինչպէս. Նոյնպէս և լուսին 'ի խոնարհութեան օգոց ներդալ, Չնայ յիւրմէ զխոնարհութիւնն 'ի բաց պարզել. ուստի մերձեալ խոնարհութեան, և 'ի նա (որ ըստ ձեզ « յայն » պիտի լինէր) չը հասեալ՝ բակ առեալ ծրանայ շուրջ զնովաւ (բայ ձեզ զայնու » պիտի լինէր) : Նոյնպէս, Իւ ձին և ստան և կ'արկուտ և մրրիկը՝ թէ յայմէ առարկէ էին, ոչ կոչէր զնոսա (ըստ ձեր հայկաբանութեան զայնու » կամ զայնուսիկ) պիտի լինէր) : Հոգին 'ի վառապարտութիւն :

Դուք, Պ. Իբէկեան, դուք որ ամեն բանի իւր բուն անունը տալ կը սիրէք, հիմա ձեզ արժանի անուն մի գտնելը Ձեզ կը թողումք :

Ի տրեմ չիկնեցաք, եղբայր Համբարձում, բայց ինչ օգուտ, ասկն ընդական և տտամն ընդ առաման » (հոս « ական » և « տտաման » սեռական հարով են, չըլլայ որ տրական հասկնալով վրանիս յարձակիք) կըսէ սուրբ Աւետարանը :

Ի վերջոյ փոքրիկ պատուէր մի տամք ձեզ :

Եթէ ձեր իմաստութիւնը մեր այս դիտողութեանց պատասխան ճարէ, և ձեր յարգութիւնն ալ զայն ի գիր արկանելոյ զիջանի, թող զգուշանայ ձեր յարգութիւնը մեր նուաստութեան դէմ անյարգի լեզուա ճամբարակել, զի այն ատեն « արկան ձեր ի գլուխ ձեր » ը կանխելով՝ զորս դու պատուիրեցեր » ին կ'սկսի :

Ձեր հանդերձեալ ծանօթը 27 յուլիս 1873 ԳՈՒՐԳԻՆ

